

12 april 2016

Till
Svea hovrätt
Mark- och miljööverdomstolen

ANSLUTNINGSÖVERKLAGANDE

Klagande: Cementa Aktiebolag, 556013-5864
Cementvägen 1
541 21 Skövde

Ombud: Advokaterna Bo Hansson och Martin Johansson
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 4291, 203 14 Malmö
Tfn: 040-698 58 00
Fax: 040-698 58 01
E-post: bo.hansson@msa.se; martin.johansson@msa.se

Överklagat avgörande: Vänersborgs tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom den 21 mars 2016 i mål M 770-15

1. Yrkande

Cementa Aktiebolag ("Cementa") yrkar att Mark- och miljööverdomstolen ("MÖD"), med ändring av mark- och miljödomstolens dom, förordnar att tillståndet i dess helhet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft.

Cementa hemställer att MÖD beslutar att målet ska handläggas med förtur enligt lagen (2009:1058) om förtursförklaring i domstol.

2. Grunder

2.1 Cementas behov av verkställighetsmedgivande

Cementa ingav ansökan om tillstånd i december 2012. Mark- och miljödomstolen höll huvudförhandling första gången i april 2014. Efter att mark- och miljödomstolen i en dom den 28 maj 2014 avslagit Cementas tillståndsansökan, vilket Cementa överklagade, konstaterade MÖD i dom den 3 mars 2015 (mål M 5853-14) att det förekommit rättegångsfel i mark- och miljödomstolens mål, vilket kunde antas ha påverkat målets utgång. MÖD återförvisade därför målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt handläggning. Efter ytterligare komplettering av tillståndsansökan samt viss skriftväxling hölls en ny huvudförhandling i januari 2016, varefter mark- och miljödomstolen genom den överklagade domen meddelade det ansökta tillståndet.

Mark- och miljödomstolen har i den överklagade domen förordnat att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft såvitt avser förberedande åtgärder för att omleda Hållsdammsbäcken, dock att själva omledningen inte får ske innan domen vunnit laga kraft.

Cementa har således möjlighet att anlägga den nya bäckfåran (som kommer att gå runt det utökade täktområdet) samt uppföra stängsel runt det utökade brytområdet, åtgärder som bedöms kunna genomföras under våren och sommaren 2016. Cementa har därför redan tagit verkställighetsmedgivandet i anspråk. Först när tillståndet har vunnit laga kraft kan vattnet släppas på i den nya bäckfåran och avbaning ske för en första brytningsetapp inom det nya brytområdet. Först därefter kan brytningen påbörjas.

Gällande tillstånd till brytning gäller till den 1 mars 2017.

För det fall provningstillstånd beviljas befarar Cementa att MÖDs kommande dom kan komma att överklagas till Högsta domstolen varför det är angeläget att tillståndet får tas i anspråk utan hinder av att det inte vunnit laga kraft i större omfattning än vad mark- och miljödomstolen har tillåtit.

Brytningen vid Cementas kalkstenstäkt i Skövde sker i tre pallar. Råvaran till cementfabriken utgörs av en blandning av material från den översta pallen (lågsten) och den nedersta pallen (högsten). Den mellersta pallen (sekundär kalksten) används för successiva efterbehandlingsåtgärder. Eftersom brytningen på den översta pallen ligger före de nedre pallarna så finns det en ytterst begränsad mängd kvarvarande brytbar lågsten. Lågstenen beräknas ta slut kring den 1 mars 2017. Enda sättet att säkerställa cementfabrikens råvaruförsörjning efter den 1 mars 2017, utan ett fullt verkställighetsmedgivande, är därför att bolaget i en mycket snar framtid bryter ut

all kvarvarande kalksten i tåkten och lägger på lager samt att bolaget under en övergångsperiod köper in extern kalksten till fabriken för att använda som kompletterande råvara i processen. De faktorer som avgör varifrån råvaran köps är inköps- respektive transportkostnad samt kemisk sammansättning.

När lågstenen tar slut måste cementreceptet i fabriken läggas om. Tester på det alternativa receptet kommer att inledas under sommaren eftersom det tar 6-9 månader tills dess att fullskalig produktion kan inledas med förändrat recept.

Att bryta ut samtliga kvarvarande mängder kalksten i tåkten och lägga dessa på lager är inte önskvärt ur ett brytningsperspektiv eftersom det då inte är möjligt att fortsätta brytningen in i det utökade täktområdet från tre befintliga pallar. Givetvis är det inte heller önskvärt att inköpa kompletterande kalkstensråvara eftersom det förutsätter omfattande transporter med de avsevärda tillkommande kostnader och miljöeffekter som blir följden härav. Olägenheterna för Cementa, och för samhället, av att det överklagade tillståndet inte kan tas i anspråk fullt ut är således väsentliga.

2.2 Motstående intressen

Ianspråktagandet av tillståndet innebär inte att hela det utökade täktområdet kommer att påverkas i ett första skede; utökningsområdet kommer nämligen att ianspråktagas successivt under flera år framöver. Den första brytningsetappen kommer att innebära ytterst begränsad påverkan på lokala naturvärden. Cementa har inom ramen för prövningen i mark- och miljödomstolen genomfört en naturvärdesinventering.¹ Av denna framgår att utökningsområdet huvudsakligen består av åkermark med låga naturvärden. Inom utökningsområdet har därtill begränsade ytor med ”påtagliga naturvärden” (naturvärdesklass 3, 17 procent av utökningsområdet) respektive ”höga naturvärden” (naturvärdesklass 2, 11 procent av utökningsområdet), identifierats. Däremot förekommer inga områden med ”mycket höga naturvärden” (naturvärdesklass 1) inom utökningsområdet. Den första brytningsetappen, som kan komma att ianspråktagas med stöd av det yrkade verkställighetsförordnandet, berör ett mindre område med ”påtagliga naturvärden”, nämligen Hållsdammsäckens nuvarande sträckning. Däremot kommer inga höga naturvärden att beröras, se Bilaga.

¹ Naturvärdesinventeringen genomfördes sommaren 2015 av Enetjärn Natur AB enligt standarden för naturvärdesbedömningar, SS 199000. Resultaten redovisas i bilagan till detta överklagande.

2.3 Sannolikheten för att utgången i målet ändras

Målet innehåller ingen särskild rättsfråga som det kan vara av vikt för ledningen av rättstillämpningen att få belyst i högre instans. Sannolikheten för att utgången i målet skulle ändras i något väsentligt avseende är mycket liten.

Syftet med länsstyrelsens överklagande är att MÖD ska pröva avvägningen mellan å ena sidan riksintresset för mineralutvinning och å andra sidan riksintressena för kulturmiljövård och friluftsliv. Cementa hänvisar härvidlag till den riksintresseutredning som bolaget ingivit i målet.² Utredningen visar att kärnvärdena för de motstående riksintressena inte skadas av den tillståndsgivna verksamheten. Däremot är det uppenbart att riksintresset för mineral går förlorat om de motstående intressena får företräde. Cementa hänvisar även till MÖDs domar beträffande kalkstensbrytning på Bunge³ respektive Stucks⁴ på Gotland där de relevanta förutsättningarna är i princip identiska förutom att naturvärdena vid den aktuella lokaliseringen i Skövde är avsevärt lägre klassade än vid lokaliseringarna på Gotland. Den principiella frågeställningen är således väl belyst i rättspraxis.

Därtill anför länsstyrelsen att myndigheten vill få belyst vilket krav på underlag som kan ställas vad gäller beskrivningen av de alternativa lokaliseringar som Cementa redovisat i målet. Länsstyrelsen menar att frågan om hur långtgående krav som kan ställas i det avseendet kompliceras av att ”fabrikdelen” av verksamheten har ett separat tillstånd. Cementa erinrar om att dåvarande Miljööverdomstolen i dom den 20 december 2007 i mål M 2444-07 inte funnit något skäl att samordna prövningen av täktverksamheten med prövningen av Cementas verksamhet i fabriken i Skövde.

Mer specifikt anför länsstyrelsen att myndigheten vill få belyst om Cementa skulle ha redovisat mer utförliga kostnadsanalyser för ökade transportkostnader eller möjligheter till järnvägstransporter med anslutning till exempelvis bandtransportörer och lastbil. Samtidigt anför länsstyrelsen i överklagandet att myndigheten redan har bedömt att miljökonsekvensbeskrivningen kan

² Se bilagan till Cementas yttrande till mark- och miljödomstolen den 15 december 2015 (aktbilaga 55).

³ Miljödomstolens dom 2009-10-09 i mål M 350-09 och MÖDs dom 2012-07-05 i mål M 10582-11. Högsta domstolen har visserligen i NJA 2013 s 613 ansett att denna tillåtlighetsdom inte får hindra att en bedömning i samlad form av verksamhetens påverkan på relevanta Natura 2000-områden görs. Däremot får tillåtlighetsdomen anses gälla i övriga delar, såvitt avser lokaliseringsbedömning enligt 2 kap 6 § miljöbalken samt riksintresseavvägningen enligt 3-4 kap miljöbalken. Jfr Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom deldom 2014-06-02 i mål M 3666-13 där mark- och miljödomstolen i samband med bedömningen enligt 7 kap 28 a-b §§ inte har funnit skäl att frångå bedömningen såvitt avser riksintresseavvägningen.

⁴ MÖDs dom 2012-05-15 i mål M 5077-11.

godtas. Cementa vill påtala att länsstyrelsen över huvud taget inte förde frågan om komplettering av utredningen om alternativa lokaliseringar på tal i samband med att länsstyrelsen, på mark- och miljödomstolens uppmaning, ånyo yttrade sig till mark- och miljödomstolen om behovet av kompletteringar. Denna kompletteringsrunda föranleddes av MÖDs återförvisning där domstolens fullständiga utredningsskyldighet särskilt påtalades. Cementa har inte heller i övrigt förelagts eller uppmanats att komplettera utredningen om alternativa lokaliseringar. Sammantaget framstår därför invändningarna om att utredningen om alternativa lokaliseringar skulle vara bristfällig som mycket sent påkomna.

Den utredning avseende alternativa lokaliseringar som Cementa har redovisat utgör, tillsammans med övrigt underlag avseende lokaliseringsfrågan (däribland ovan nämnda riksintresseutredning) ett fullgott underlag för den prövning som mark- och miljödomstolen har företagit. Något sakligt skäl att ändra den bedömning som mark- och miljödomstolen gjort finns inte. Därmed finns inte heller skäl att bevilja prövningstillstånd i denna del.

Vad gäller övriga överklaganden så kan Cementa konstatera att klagandena framför ett mycket stort antal invändningar av skilda slag. Syftet med dessa överklaganden synes vara att MÖD ska överpröva mark- och miljödomstolens avgörande i princip i varje enskildhet. Det är därmed uppenbart att dessa överklaganden inte syftar till att få någon *särskild rättsfråga* prövad av högre instans.

Sammantaget finns det alltså skäl för MÖD att bevilja fullt verkställighetsmedgivande.

3. Handläggningsfrågor

Cementa vill särskilt påtala att bolaget endast har ett intresse av att få sitt överklagande prövat för det fall MÖD beviljar prövningstillstånd avseende övriga överklaganden. Av de skäl som redovisas i 2.3 ovan ser Cementa inget skäl att bevilja motparterna prövningstillstånd.

Som skäl för att målet ska handläggas med förtur åberopas det faktum att målets handläggning fördröjts avsevärt till följd av det rättegångsfel vid mark- och miljödomstolen som föranledde målets återförvisning samt de olägenheter som det kommer innebära för Cementa om tillståndet inte kan tas i anspråk fullt ut under hösten 2016, enligt vad som redovisas i avsnitt 2 ovan.⁵

⁵ Se 1 § lagen om förtursförklaring i domstol

Malmö den 12 april 2014

CEMENTA AB, genom

Bo Hansson
(enligt fullmakt)

Martin Johansson
(enligt fullmakt)

Bilaga: Naturvärden inom utökningsområdet enligt genomförd naturvärdesinventering

- Nya Hållsdammsbäcken
- Ansökt brytgräns
- Inventerings område 2015
- Naturvärdesklass 2
- Naturvärdesklass 3

0 100 200 m

